

ΛΙΓΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

☆ Βλέπω, φίλε μου άκριβέ, κι' άλλους γραμματισμένους οι όποιοι στά προοίμιά τους παραπονούνται πως θέλουν νά γράψουν ρομείκα, αλλά δέν ξέρουν' έπειδή λείπει από τή γλώσσα μας ή γραμματική και τό λεξικό' αλλά τουτουνούτ τά παράπονα πόσο άνόητα είναι δέ λέγεται' επειδή ή γλώσσα μας είναι ζωντανή, και τή γραμματική άλλος δέν τή χρειάζεται παρά ό ξένος' κι' οδδδ ό "Όμηρος χρειάστηκε γραμματική, ό Κορνάρος και Χριστόπουλος' κι' ός φαίνεται για τότο και έσολόκισε ό "Όμηρος, όπου λέει ό Γαζής' επειδή δέν είχε μάθει τή γραμματική του Δεινού 'Απολλωνίου και τό τέτατο του Γαζή, όπου όλο σχεδόν τό αντίγραφε από τόν 'Απολλώνιο Γιά τότο και ό Κορνάρος και ό Χριστόπουλος έγραψαν όστιχα, με τό νά μην καρτερέσουν νά γένη ή γραμματική πρώτα, για νά μάθουν νά σχηματίζουν τις λέξεις, τής γλώσσας τους; Τό ίδιο πρέπει νά στοχαστού με και για τό λεξικό. Πότε όμως χρειάζεται νά γένη λεξικό; Άντα νά γένουν διβλία πολλά σε κάθε τέχνη και επιστήμη με διάφορες λέξεις και φράσεις τής γλώσσας, τότε χρειάζεται τό λεξικό, όπου νά τά προσδιορίξη όλα αυτά, για νά μην άμφιβάλλη, κανείς άναγνώστης κανένα παρόμοιο διβλίο.

☆ Κατά τό παρόν λοιπόν ούτε γραμματική μās χρειάζεται ούτε λεξικό, κι' άν μās χρειάζεται και καμιά γραμματική, μās χρειάζεται μονάχα μιá μικρή για τά παιδιά όσο νά μάθουν τά ψηφία και τις δίφθογγες για νά διαβάσουν και νά γράφουν και όσο νά διακρίνουν τις τεχνικές λέξεις τής γραμματικής.

☆ Δέν θέλω, φίλε μου, νά σε βαρύνω περισσότερο, άλλ' ένα μονάχα άκόμη σε παρακαλώ νά στοχασθής, ήγουν τή φράσι εις τό τραγούδι τής Σαπφώς, όπου παραπάνω άναφέρα, όπου λέει: «καμ μέν γλώσσα έαγε» τό κατέαγε πάει νά ελπή καταστήτησθηκε και στη γλώσσα, όπου δέν είναι κόκκαλο, δέν ταιριάζει αυτή ή μεταφορά' ρομείκα όμως λέγεται καλύτερα και φυσικότερα' ή γλώσσα μου εδέθηκε. Τέτοιες φράσεις, φίλε μου, θανμαστές έχει ή γλώσσα μας τόσες, όσες ή ψευδοατικη τους δέν τις έφωδιάσθηκε ποτέ, καθώς και λέξες διάφορες εις διάφορα νοήματα.

☆ Άς πάρουμε μιá λέξι, για περιέργεια νά ιδούμε πόσα σημαίνόμενα μορούμε νά τής δώκωμε: Ποδάρι, ποδαράκι, ποδαρόπουλο, πόδι, ποδόπουλο, πόδαρος, ποδάρα, ποδαρούκλα, ποδαρώνα, ποδαρούσα, καλοπόδαρος, πλατυπόδαρος, άσχημοπόδαρος, όρθοπόδαρος, στραδοπόδαρος, στεγγυλοπόδαρος, στενοπόδαρος, χοντροπόδαρος, λιανοπόδαρος, ποδαράς, μικρυπόδαρος, κοντοπόδαρος.

☆ Οι "Έλληνες, άφέντη, εκείνοι οι "Έλληνες τους όποιους εθαύμασαν και θαυμάζουν όλα τά έθνη και οι όποιοι είχαν ίσως τήν έξαιρετη ένδεχόμενα γλώσσα, τή γλώσσα όπου μεταχειρίσθηκαν οι ίδιοι Θεοί στον "Όλυμπο, για νά κυβερνήσουν τήν οικουμένη, οι "Έλληνες στον καιρόν, όπου περισσότερον ήμαζε ή γλώσσα τους, δέν είχαν στοχαστή ποτέ νά κάμουν γραμματική. 'Ο "ΗΣΙΟΔΟΣ συνέγραφε τή γενεαλογία των Θεών και έδίδασκε τή γεωργία με μοναχήν τήν ύπαγόρευση των Μουσών και χωρίς γραμματική' ό "Όμηρος έψαλλε τά άνδραγαθήματα των ήρώων και τήν όργην του 'Αχιλλέα χωρίς γραμματική' και χωρίς γραμματική, αυτό τό ύπεραθρόπινο πνευμα, εδυνήθη νά καταστήση τά ποιήματά του πηγην άνεξάντηλη για τους νομοθέτας, για τους άρχιστρατήγους, για τους επιστήμονες και τεχνίτες, σε τρόπον όπου τά άριστουργήματα, στις λαμπρές ήμέρες τής 'Ελλάδος, έδγαιναν από τά χέρια εκείνων όπου είχαν διδαχτή τά ποιήματα του "Ομήρου. 'Ο Δίας είχε γεννηθή στον "Όλυμπον, μά δέν έφάνη στον κόσμο παρά όταν τά άίμμητα χέρια του Φειδία, όπου είχεν εθρει στον "Όμηρο, τήν ιδέα τής μεγαλοσύνης αυτού του Θεού, τον έθρόνιασαν στο ναό των 'Ολυμπίων. Γραμματική! 'Ο Δημοσθένης με τή ρητορική πειθώ των λόγων του έκυβερνούσε τις 'Αθήνες και επόντριβε τά κοντάρια των έχθρών με τή γλώσσα του καιρού του χωρίς γραμματική. Σοφολογιώτατε, οι μεγάλοι Έλληνες έγιναν μεγάλοι χωρίς γραμματική, έγιναν σοφοί χωρίς γραμματική' εθανμάστηκαν από όλους όταν δέν είχαν γραμματική. 'Ο ξεπεσμός τους σε όλα ήφερε και τή γραμματική.

☆ Άφησε τον καθένα νά γράφη έλεύθερα, φθάνει νά γράφη καθώς μιλάει' και άφου γράφουν πολλοί, τότες ή γλώσσα πέρνει μοναχή της τον σχηματισμόν και ακολουθώς όλοι γράφουν με τή γραμματική χωρίς νά τήν έχουν γραμμένη' έχομε χρεϊαν από διβλία, όχι από γραμματικές. 'Η γραμματική κανονίζοντας μιá γλώσσα στην άρχή της, τήν περιορίζει ό συγγραφέας, μην ήμπορδώντας νά έβγη έξω από τή μικρή περιφέρεια των κανόνων, όπου δυναστικά τον κρατούν, διάζεται ή νά αφήση τους νέους τρόπους του ύφου, όπου αυτός έφευρίσκει, για νά εκφράση καλύτερα τις ιδέες του, ή νά έξηγηθή ακολουθώντας τή γραμματική, με ύφος σκοτεινό και δυσκολοπεικαστο. 'Επρεπε ένας νά συγγράψη για εκατό χρόνους άδιάκοπα και για κάθε υπόθεση και τότε νά ήμπορέση νά κανόνιση μιá γλώσσα' κι' έμεις πώς νά κανόνισομε τή γλώσσα μας χωρίς συγγράμματα; Ατή μετá βίαι άρχινάει νά αναπνήη. 'Ημπορείς ίσως νά μου προβάλης μιá δυσκολία' ή-

γουν πώς ήμποροϋν νά συγγράφουν, χωρίς κανόνες, σέ μιá γλώσσα; Σοϋ άποκρένομαι ότι κανόνες σέ μιá γλώσσα είναι ή συνήθεια' όλοι Ξέρουν νά μιλήσουν κατά τή συνήθειά τους, και όλοι Ξέρουν νά γράφουν καθώς μιλοϋν' όθεν μιλοϋν και γράφουν κανονικά και με τή γραμματική στό χέρι. Η διαφορά είναι όποϋ ένας χυδαίως εκφράζεται σέ άλλον τρόπο και ένας σπουδαίως σέ άλλον, όμως πάντα στήν ίδια γλώσσα και με τούς ίδιους κανόνες' ό σπουδαίως έχει και άούγκριτα περισσότερες ιδέες και ύψηλότερες από τόν χυδαίον' γιά τοϋτο και χρειάζεται και λέξεις περισσότερες και τρόπους έκφρασης διαφορετικούς γιά νά παρατήρη τά όσα έχει στό νοϋ του. Όταν λοιπόν γράφης και μίλης μεταχειρίζομε έναν τρόπο, όποϋ κι' εκείνοι ό όποιοι δέν ήξήρουν τήν ύλη νά βροϋν μοναχά δυσκολία στό νόημα, όχι και στή γλώσσα, και τότε μη φοβάσαι νά κατηγορηθής — αν μειοκίες λέξεις λαθροϋν τόν άλλον όλίγο, είναι εύκολοθεράπειτο τό κακό — αν όμως θελήσης νά γράφης και νά μιλήσης όξω από τά συνήθισμένα και με κανόνες δικούς σου, όποϋ είναι τό ίδιο, τότε έπεςες στό σφάλμα τών Μαζαρονιστών. γιά τό όποιο τούς κατηγορούμε τόσον.

Μήτε τούς συνήθισμένους τρόπους τής όμιλίας μας ήμπορούμε ακόμα νά πάρουμε γιά κανόνες άρκετούς νά σχηματίσουν γραμματική ή καθομιλημένη μας γλώσσα άγκαλά και πλούσια στόν έαυτό της και γιά τά πλούτη της, όποϋ δέκα μισοί νά γυρῆσιν από τήν Έλληνική μητέρα της, είναι φτωχή, γιάτι δέν έχει συγράμματα' οι ιδέες, όποϋ μποροϋν νά παρασταθοϋν με τό μέσο της, είναι οι κοινότητες έκείνες όποϋ προέρχονται από τήν καθημερινή συναναστοργή ανθρώπων, οι όποιοι καταγίνονται μοναχά νά συγκοινωνοϋν ένας τόν άλλον τά πλέον χρειώδη δέν έχει όμως τρόπους έκφρασης γιά έπιστολές και τέχνες, κι' αν έχη, έχει παραπολλά όλίγους και υδατους χοντρούς, νά είπω έτσι, και πολύλογους. Έχομε ανάγκη, Σοφολογίστατι, από βιβλία.

☆ Η γλώσσα μας θέλα σχηματισθῆ καθώς πρέπει και θέλα λάβη τή γραμματική της γιά τούς άπογόνους μας' όχι γιά έμάς.

☆ Κάθε λέξι ήμπορεί νά παρῆ γιά στίχοι' και στήν ίδια μας όμιλία, έμεις μεταχειριζόμαστε τήν άρμονία τής ποιητικής' όταν στιχογραφοϋμε δέν κάνομεν άλλο, παρὰ νά άνταμώνομε τίς λέξεις όποϋ έχουν τόν ίδιο ρυθμό, γιά νά καταστήσωμε θέλα άρμονίον τό στίχο ή τήν άντάμωσι τών λέξεων, σέ τρόπον, όποϋ ή φωνή νά αναπαύεται σέ ίσους καιρούς και νά άποδείχην τόν στίχον όλον μιá λέξι.

☆ Άφησε τόν καθένα νά βλέπη με τά μάτια του' γιάτι ποϋ νά βροϋμε μυτογάμια γιά όλα τά μάτια, όποϋ θέλομε νά βλέπουν όρθά.

☆ Άχρεια περίσσει τής ηλικίας, όποϋ είναι, φίλε, τά γεράματα, και γεράματα ξεχωριστά

άνοστα, σάν ποϋ μοϋ φαίνονται τά δικά μου. Μή θαρρῆς νά όνομάζω άχρεια τά γεράματα από τι δέν μποροϋ νά θυμώσω! Μόνε κάθε ζωντανή αίσθησι νεκρώνει σέ ταύτη τήν ηλικία, και μήσκουν κάτι κόνε αίσθησις, όποϋ τίς λέμε φρονιμάδες. Έγώ πιστεύω, όποϋ ήταν καλλίτερα τρωισασμένο νά τίς λέγαμε νεκρομάδες τοϋ μυαλοϋ' άφορηγῆς όποϋ καθῶς όλες οι άλλες αίσθησις τών νερόντων άδυνατοϋν και νεκρώνονται, έτσι άδυνατάι κι' ή αίσθησι τοϋ μυαλοϋ, κι' όσα τά στοχαζόμαστε άποτελέσματα γνώσης, είναι άποτελέσματα παιδικίαςας ζούριας, με τή διαφορά, όποϋ τό παιδί άνηφορνάει τή σκάλα τοϋ μυαλοϋ, κι' ό γέροντας τήν κατηφορνάει.

☆ Ένας ζωγράφος, όποϋ θέλει νά δείξη τήν εικόνα ένου τραντάφυλλου γιά νά γνωρισουν όλοι, πώς αυτό είναι τραντάφυλλο, θέλα πασκίση, μοϋ φαίνεται, νά μιμηθῆ τοϋ φυσικοϋ τραντάφυλλου και σχήμα και χρώματα, θέλα φακίση τή φύλλα καθώς τάχη τό τραντάφυλλο, και θέλα τά δάψη πράσινα, και τό μπουμπούκα πάς τό ίδιο, κόκκινο. Αν τό ζωγραφίση μ' άλλωστικον σχήμα, και μ' άλλες βαφές, μήτε θέλα τό γνωρίση κανένας. Κι' αν θελήσῃ ό ζωγράφος νά δικαιολογηθῆ, πώς τά φύλλα τάβαψε σταχτιάσικα, και τό μπουμπούκα μελανό και τῶδεσκα και διαφορετικό σχήμα, άφορηγῆς όποϋ τέτοιο σχήμα, και τέτοια χρώματα είχαν ένα καιρό κάτι τραντάφυλλα, όποϋ γίνονταν παλιοϋθε στήν Αίγυπτο, όποϋ ήταν τό όμορφότερο, κι' έθωδιαστικώτερα τραντάφυλλα τής παλῆς Αίγυπτου, και έμεις δέ γέλομε σέ ταύτη τήν τεχνική σου εικόνα τό τραντάφυλλο, όποϋ γνωρίζομε.

☆ Η γλώσσα μας ζωγραφίζει τήν όμιλία με τήν προφορά, και στό χαρτί με τά ψηφία τά λόγια, όποϋ παρασταίνομε τίς ιδέες μας' τόσα άνίσως κι' ό ζωγράφος από τά παλιά τραντάφυλλα τής Αίγυπτου είπη κανενοϋ, μή τηροϋ τό σχήμα, και τό χρώμα τοϋ τραντάφυλλου, όποϋ γνωρίζεις, και τότες γλίπεις σέ ταύτη τήν εικόνα τό τραντάφυλλο τοϋ προβολοϋ σου μ' όλες τίς χάρες και τελειότητες τοϋ τραντάφυλλου τής παλῆς Αίγυπτου, δέ θαρροϋ νά μη τοϋ άποκρένοταν πάς, πῶς όσα λέει, πρέπει νά είναι σοφά, γιάτι δέν επικαζόνοται' μόνε βροσκε άλλος και στήν άληθινή εικόνα τοϋ τραντάφυλλου από τό πρόβολο τον κι' όμορφιά, και μινουδιά γιά τίς χροίεις του' τήν ίδια άπόκρισι θέλα έδινε και σ' εκείνο, όποϋ νά ήλεγες, μη σε κόστη γιά τ' άλλωστικα ψηφία στό γράψιμο' πρόφερέ τα σάν πῶς συνήθας νά τά προφέρῆς στήν όμιλία σου, και κρέντ, καθώς δέν κρένη κανένας από τό γένος στή γλώσσα, όποϋ σέ διδάχην, και τότες νοιώθεις τίς χάρες τής έλληνικής' στή δική σου.

(Άπαντα Βηλαρό, Άχ. Βαβαρότος, Άθήνα 1935).